

A k+f tevékenység adóoldali ösztönzése

Tartalomjegyzék

Bevezetés.....	1
A tervezést támogató tapasztalatok.....	2
A 2003. évi XC. törvény célja.....	2
A 2003 – 2010 időszak.....	4
A 2011. évi változás.....	5
A k+f tevékenység finanszírozásának javasolt rendszere.....	6
Fogalmak tisztázása.....	6
Akadályok lebontása, ösztönzők rendszere.....	7
Akkreditáció, projekt minősítés.....	8
Az innováció folyamatainak optimalizálása.....	9
Kapcsolódó területek reformja.....	10

Bevezetés

Magyarország kormánya 2013. június 13-i ülésén elfogadta a Nemzetgazdasági Minisztérium által készített, **„Befektetés a jövőbe: Nemzeti kutatás-fejlesztési és innovációs stratégia 2020”** című innovációs stratégiát. A dokumentum elkészülte és elfogadása jelképesen lezárja azt az átmeneti, illetve felkészülési periódust, melynek legfontosabb feladata Magyarország innovációs területének felkészítése a 2014-2020 időszakra. A stratégiában megfogalmazott célok valóban imponálóak, de vajon sikerül-e olyan környezetet alkotnunk, amelyben a szereplők e célok irányába mozognak, s el is érik azokat? Hol tart ma az innovációs folyamatokat támogató törvényi-, gazdasági- és egyéb szabályok kialakítása?

A maihoz kísértetiesen hasonló helyzetben, 2003-ban, hosszas egyeztetést követően elfogadásra került a Kutatási és Technológiai Innovációs alapról szóló törvény, amelynek fő célja az innovációs folyamatok felgyorsítása, azok pénzügyi forrásainak megteremtése volt. A törvény megszületését indokolta az is, hogy viszonylag kevés kutatóhely foglalkozott vállalati k+f problémák megoldásával, s a vállalatok jelentős része sem fordított komolyabb forrásokat innovációs tevékenységre. Míg a célkitűzés tökéletes volt, a megvalósítás már számos problémával terhelt, s amint az napjainkban tapasztalható, végeredményben a törvény nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket. Nagy tanulsága a dolognak, hogy **nem elegendő jó célokat kitűzni**, legalább annyira **fontos a megvalósítást részleteiben alaposan megtervezni**, majd a végrehajtás során folyamatosan **ellenőrizni**, eltérés észlelése esetén pedig **beavatkozni**.

Egy bonyolult érdekviszonyokkal jellemezhető társadalomban útjára induló, törvények által szabályozott program esetében rendkívül nagy a veszélye annak, hogy a nagyon különböző érdekekkel rendelkező szereplők a maguk szája íze szerint értelmezik mind a célokat, mind pedig a feltételrendszert. Éppen ezért rendkívül fontos az **egyértelmű** és mindenki számára világos **definíciók alkalmazása**, a szabályok minden részletének a működőképes állapotba hozása. A rosszul szabályozott rendszerek esetében a kimenet vagy megjósolhatatlan, vagy szisztematikus ugyan, de az ellenkezője annak, mint amit a rendszer megalkotásával elérni szerettünk volna.

A helyzet ma lényegében ugyanaz, mint az innovációs törvény bevezetése előtt volt. Növekvő állami finanszírozást váró akadémiai és egyetemi szektor, egyre nagyobb adó- és adminisztratív terhekkel küzdő vállalati szektor, a kooperáció hiánya, egymásra mutogatás, óvatos becslések szerint is közel stagnáló gazdasági növekedés.

Az innováció területén történeteket mind az EU, mind pedig Magyarország szintjén nyugodtan nevezhetjük az elmúlt évtized kudarcának. Ha nem tanulunk a hibákból, ha ugyanazon célokat ugyanazon módszerek segítségével, s részben még azonos szereplőkkel is kívánjuk megvalósítani, vajmi kevés esély lesz a pozitív eredményre. Ha még hinni lehet az ígéreteknek, akkor a legmagasabb szintű elhatározások szerint a jövőben még nagyobb források csoportosítódnak át az innováció céljaira, működési területeire. Így még nagyobb a tét és kockázat is egyben. Az érintett kör részleges cseréje messze

nem elegendő változás ahhoz, hogy a jövőben több eredmény szülessen. Az innovációs stratégia megfogalmazta a régi-új célokat, a feltételrendszer javítására tett ígéreteket. Amit viszont sürgősen el kell végeznünk, az a részletes tervezés, a stratégiai célok élettel, tartalommal való megtöltése.

A tervezést támogató tapasztalatok

Ahhoz, hogy a részletes tervezést végre lehessen hajtani, a helyzetértékelés és a célok mellett szükség van azoknak a tapasztalatoknak az összegyűjtésére is, amelyek kiválóan megmutathatják, hogy milyen hibákat nem szabad még egyszer elkövetni.

Számos elemzés kapcsán ismertek a pályázati rendszer adminisztratív követelményeiből fakadó problémák, a pénzügyi teljesítéssel kapcsolatos nehézségek. Kevés adat áll ugyanakkor rendelkezésre az adókedvezményekkel összefüggő ösztönzők működéséről, azok eredményeiről. A tapasztalataink megfogalmazása során a 2003. évi Kutatási és Technológiai Innovációs alapról szóló törvény által előírt változásokra koncentráltunk, miután az elmúlt évtizedben a hazai innovációs környezetre ez gyakorolta az egyik legnagyobb hatást.

A 2003. évi XC. törvény célja

Annak megértéséhez, hogy miért volt indokolt az innovációt kedvezményező törvény 2003. évi bevezetése, nézzük meg a Központi Statisztikai Hivatal adatait. Az ezredforduló előtti években Magyarországon a k+f ráfordítások aránya nem érte el a GDP 1%-át (1999-ben 0.68%) miközben az EU-25 átlagában ez az érték 1,8% fölött volt. Tovább súlyosbította a helyzetet, hogy az egyébként is kirívóan alacsony ráfordításnak mindössze kb. 40%-a származott vállalati forrásból (*forrás: Központi Statisztikai Hivatal*).

Ennek a helyzetnek a megoldására született a Kutatási és Technológiai Innovációs alapról szóló 2003. évi XC. törvény, amely bevezette a vállalatok egy részére kivetett **innovációs járulékot**. A járulék összegéből ugyanakkor levonható volt a saját- és a törvény által meghatározott kutatóhelyektől megrendelt kutatás-fejlesztési tevékenység költsége, ezzel ösztönözve a vállalatokat a k+f tevékenység bővítésére. Az innovációs járulék tehát **egyfajta büntető adóként működött**: aki nem fejlesztett, annak kellett a járulék fel nem használt összegét adók módjára befizetnie a Kutatási és Technológiai Innovációs Alapba.

Nagyon fontos látni, hogy a törvény célja, amint az a jogszabály preambulumban meg is jelenik, az új ismeretek gazdasági célú alkalmazásának előmozdítása volt (1. ábra).

„Az Országgyűlés, annak érdekében, hogy biztosítsa az ország versenyképességének és fenntartható fejlődésének az új ismereteken és azok alkalmazásán alapuló erősítését, ezen belül különösen a kutatás-fejlesztés és a létrehozott új tudás alkalmazásának megfelelő mértékű és kiszámítható finanszírozását, valamint az ezzel kapcsolatos társadalmi érdekek érvényre juttatását, a következő törvényt alkotja:”

1. ábra A 2003. évi XC. törvény preambuluma

Noha a preambulum jól rátapintott a legfontosabb kérdésre és szellemiségében valóban a gazdasági növekedést, a versenyképesség és a fenntartható fejlődés szempontjait fogalmazta meg, a megvalósításba már komoly hiba csúszott. A jogszabály ugyanis úgy rendelkezett, hogy az innovációs járulék terhére egyrészt a házon belül végzett, saját k+f tevékenység, másrészt az arra feljogosított szervezetektől megrendelt k+f tevékenység költsége volt elszámolható (2. ábra).

4 § (3) A járulék éves bruttó összegéből - e törvényben meghatározott körben és mértékig - levonható a gazdasági társaság saját tevékenységi körében végzett kutatásfejlesztési tevékenység közvetlen költsége, valamint a költségvetési gazdálkodási rendszerben működő és a közhasznú szervezetekről szóló 1997. évi CLVI. törvény 2. § (1) bekezdésében meghatározott szervezetektől megrendelt kutatási-fejlesztési tevékenység költsége.

2. ábra A 2003. évi XC. törvény részlete

A hivatkozott jogszabályhely a közhasznú szervezetté minősíthető, jellemzően nonprofit szervezeteket nevesíti (3. ábra).

2. § (1) Közhasznú szervezetté minősíthető a Magyarországon nyilvántartásba vett

- a) társadalmi szervezet, kivéve a biztosító egyesületet és a politikai pártot, valamint a munkáltatói és a munkavállalói érdek-képviselői szervezetet,*
- b) alapítvány,*
- c) közalapítvány,*
- d) közhasznú társaság,*
- e) köztisztület, ha a létrehozásáról szóló törvény azt lehetővé teszi.*

3. ábra Az 1997. évi CLVI. törvény részlete

A fenti jogszabályokból következően tehát a 2003-ban megfogalmazott innovációs törvény a **költségvetési gazdálkodási rendszerben működő és a nonprofit szervezeteket jogosította fel** arra, hogy innovációs járulék terhére k+f szolgáltatást nyújtsanak az azt megrendelő vállalatok részére. Ez a lehetőség forráshoz juttatta a vállalati kapcsolatokkal rendelkező és a vállalatok igényeit kielégíteni képes egyetemi- és akadémiai kutatóhelyeket, ugyanakkor azonban kinyitotta a kiskaput számos olyan szervezet számára, amely a k+f tevékenység területén sem tapasztalatokkal, sem személyi- és tárgyi feltételekkel nem rendelkezett.

Tapasztalataink azt mutatják, hogy a vállalatok nagyobb hányada **nem értett egyet** azzal, hogy a járulék terhére csak központi költségvetési gazdálkodási rendszerben működő, vagy nonprofit szervezetektől megrendelt k+f tevékenység költsége volt elszámolható. Ismereteink szerint számos vállalat adott volna k+f megbízást a járulék terhére más innovatív, akár profitorientált vállalkozás számára is.

A 2003 – 2010 időszak

A 2003. évi XC. törvény hatályba lépését követően **a statisztikai adatok ugrásszerű fejlődést mutatnak** a vállalati k+f ráfordítások területén. A Központi Statisztikai Hivatal adatai alapján 2003-ban a GDP arányos k+f ráfordítás 0,94% volt, 2010-ben ez az érték elért az 1,16%-ot. Ennél sokkal többet mond azonban az a tény, hogy a vállalati ráfordítások a fenti időszakban gyakorlatilag megháromszorozódtak, a fenti időszakban a részarányuk 31%-ról 47%-ra növekedett (*forrás: Központi Statisztikai Hivatal*).

Amennyiben csak a fenti számokat vizsgálánk, megállapíthatnánk, hogy a törvény elérte célját, hiszen a vállalati k+f ráfordítások örvendetes növekedésnek indultak. Az egyébként nemzetközi szinten is alkalmazott mutató (GDP arányos ráfordítás) problémáját is jól mutatja ugyanakkor, hogy **a ráfordítások növekedése nem állt egyenes arányban az eredményekkel**. Az elmúlt évtized gazdasági mutatói mindenki előtt ismertek, az utóbbi négy-öt év pedig különösen. Mi következik ebből? Az innovációs járulékot fogadó, azaz a kedvezményezett szervezetek, és sajnos sok esetben maguk a vállalatok is egyfajta **szponzorációnak fogták fel** a járulék terhére történő k+f tevékenységet. Eredményként több éve készült, esetenként innen-onnan ollózott **tanulmányok** kerültek átadásra, amelyek azon túl, hogy sok esetben nem volt mögöttük valódi k+f tevékenység, **a későbbi hibás adó-ellenőrzési gyakorlatnak is megágyaztak**. Mivel a törvény a nonprofit szervezeteket kedvezményezte, **a k+f nonprofit tevékenységgé vált**.

A rendszerben, mint minden adónem esetében, sajnos **megjelentek az ügyeskedők**, a járulék begyűjtésére minimális feltételekkel alapított nonprofit szervezetek is. Miután a törvény egyetlen feltétele a szervezet működési formájára vonatkozott, nagyon sok innovációs járulék terhére megbízott alapítvány és egyéb nonprofit szervezet sem humán-, sem infrastrukturális adottságokkal nem rendelkezett a tevékenység végzéséhez. Esetükben szintén nagyon gyakran kétes eredetű **tanulmányok szolgáltatták a megbízás ellenértékét**.

A járulék saját célra történő felhasználásának növekvő mérete, s az időközben kibontakozó válság hatására az **adóhatóság** is mind több esetben indított vizsgálatot az innovációs járulék felhasználására vonatkozóan. A **vizsgálatok** nagyon sok esetben a vállalatok elmarasztalásával, a járulék- és a kapcsolódó büntetés befizetésével végződtek – **olyan követelmények alapján, amelyeket a törvény meg sem fogalmazott, sőt magának a törvényi előírásoknak mondott ellent**. Az általánosan elterjedt gyakorlat alapján jellemzővé vált a **tanulmányok megkövetelése** (törvény nem írja elő), a törvény hibás értelmezése alapján az **újdonságtartalom elérésének megkövetelése** (a törvény csak annak megcélzását írja elő), a **közös finanszírozású k+f el nem ismerése**. Az első ellenőrzések idején az adóhatóság

maga döntött arról, hogy mi minősül k+f tevékenységnek és mi nem, s számos esetben fordult elő, hogy az egyik megyei igazgatóság által elfogadott k+f tevékenységet a másik igazgatóság nem minősítette annak. 2012-től az adóhatóság a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalát kérte fel a tevékenység megítélésére az ellenőrzések során, a helyzet azonban nem javult: továbbra is jellemzően a fenti indokokkal marasztalja el a megbízó vállalatokat.

A számos egyértelműen hibás adóhatósági határozat mellett meg kell említeni azokat a k+f projekteket is, melyek megítélése nem egyszerű, illetve nem egyértelmű. Nagyon sok esetben történt olyan fejlesztés a járulék terhére, amelyet az adóhatóság vitatható döntése ugyan nem minősített k+f tevékenységnek, mégis a törvény preambulumban megfogalmazott versenyképesség javulást szolgálta. Az ilyen esetekben kiszabott büntetést méltánytalannak és kifejezetten károsnak tartották az említett vállalatok.

Ismereteink szerint számos vállalat peres úton kívánja érvényesíteni igazát az adóhatósággal szemben. A perek jellemzően a k+f fogalmának az értelmezése körül forognak, noha a legfontosabb kérdés az kellene legyen, hogy jogszerű-e az adóhatóság részéről megbüntetni jóhiszeműen eljáró, a törvényt minden vonatkozásban betartó cégeket. Az innovációs járulék terhére megrendelést feladó adóalanyoknak felróni azt, hogy megbízottjuk nem k+f-nek minősíthető munkát végzett a részükre, az Európai-Unió irányelveknek is ellentmond. Felmerül tehát a jogos kérdés, még ha valóban nem is tekinthető k+f tevékenységnek az utólag ellenőrzött munka, noha a megbízás arra szól, ki tehető felelőssé? A megrendelő vagy a végrehajtó?

Tapasztalataink alapján a jelenlegi **adóhatósági gyakorlat** kifejezetten **negatívan hat ki** a cégek jövőbeni innovációs folyamataira, különösen a k+f tevékenységekre vonatkozó adókedvezmények igénybevételére, amennyiben esetlegesen újbóli adóoldali ösztönzésre kerülne sor.

A 2011. évi változás

A kormány – hivatkozva az adóhatóság által tapasztalt visszaélésekre – **2011-től megszüntette az innovációs járulék felhasználásának lehetőségét**. A döntés értelmében valamennyi befizetésre kötelezett vállalatnak **adók módjára** be kell fizetnie azt a Kutatási és Technológiai Innovációs Alapba, ahonnan pályázati formában kerülnek szétosztásra a források. A döntéssel a **vállalatok** jelentős része **nem értett egyet**.

Jelenleg azt látjuk, hogy miközben megtörténik az innovációra szánt vállalati források központosítása, abból jellemzően a multinacionális vállalatok részesednek, illetve a pályázatiírásban erős szervezetek lehetőségei javultak. Az egyetemi – vállalati kapcsolatok bővülése ugyanakkor megállt, s a 2003-2010 között felépült kapcsolatrendszer – az érdekeltségi viszonyok hiányában – hanyatlásnak indult. Nem pusztán az egyetemi, akadémiai kutatóhálózat finanszírozásában jelent ez **visszaesést**, hanem azokban a **vállalati indíttatású témákban**, melyek hiányában a folyó kutatások mind kevésbé tudják a gazdaság érdekeit szolgálni.

Az elmúlt időszak eseményei jelentős hatást gyakoroltak a k+f területén működő szereplőkre. Míg a finanszírozásban, a témák megfogalmazásában érdekelt ipar motivációja erősen visszaesett, s bizalma jelentősen csökkent a k+f tevékenység irányába, addig a **kutatóhelyek forráshiánnyal**, s nagyon sok esetben gazdaság számára értékes **kutatási ötletek hiányával** küzdenek. Az említett „ügyeskedők” jellemzően megszüntették az innovációs járulékra alapított szervezeteket.

A k+f tevékenység finanszírozásának javasolt rendszere

A fentiekben bemutatott tapasztalatok összegzése után, összhangban a „Befektetés a jövőbe: Nemzeti kutatás-fejlesztési és innovációs stratégia 2020” című innovációs stratégiával szükségessé válik azoknak a javaslatoknak a megfogalmazása, amelyek valóban gazdasági fejlődésben, növekedésben realizálódó eredményeket képesek elérni. A stratégiában kitűzött célok eléréséhez el kell végezni azt a pontos részletekbe menő tervezést, amely egyértelmű, átlátható módon szabályozza az egyes szereplők tevékenységét, s annak finanszírozását.

Fogalmak tisztázása

A tapasztalatok összegyűjtése jól megvilágítja, hogy milyen károkat tud okozni, ha a rendszer szereplői nem egyformán értelmezik a vonatkozó szabályokat. Első lépésben fontos feladat tehát azokat a fogalmakat tisztázni, amelyek a k+f tevékenység és az innováció szabályozásának alapját képezik. Véleményünk szerint a jelenleg hatályban lévő jogszabályok ezt megteszik.

A Kutatási és Technológiai Innovációs alapról szóló 2003. évi XC. törvény, valamint a **kutatás-fejlesztésről és a technológiai innovációról szóló 2004. évi CXXXIV. törvény** preambuluma és megfogalmazott céljai tökéletes összhangban állnak a gazdasági szereplők igényeivel, a 2004. évi CXXXIV. törvény **értelmező rendelkezései** pedig alapot adhatnak bármely tervezési folyamathoz.

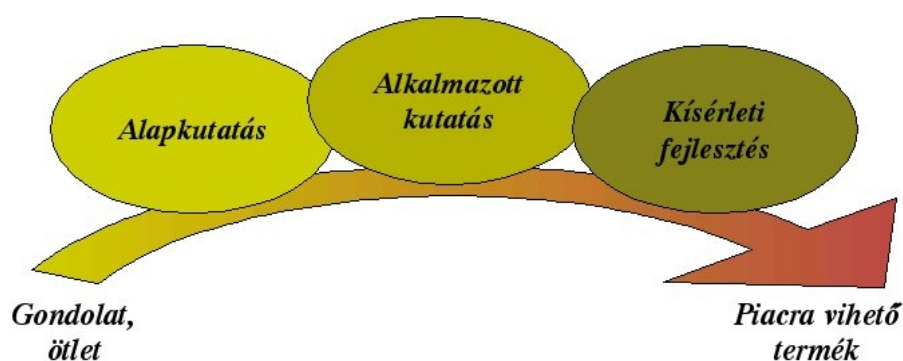
Ki kell emelni ugyanakkor, hogy a **k+f tevékenység** minden esetben az **újdonságtartalommal értékelhető célok** elérése érdekében történik, de a tevékenység sajátos tulajdonsága, hogy **nem lehet eredménykötelezettségről** beszélni. Más szóval a **k+f tevékenység az újdonságtartalom elérését célozza, de nem garantálja**. A fenti gondolat értelmében tehát bármilyen szabályozás megalkotásakor nem az eredmény oldaláról kell a k+f tevékenységet jellemezni, hanem a tevékenységre jellemző paraméterekkel. Egy tevékenység **k+f jellegét az alábbiak** határozzák meg:

- **célkitűzés**, amelyben meg kell jelennie a tudományos újdonságtartalomnak, a bizonytalanságok feloldására szolgáló törekvésnek,
- az **alkalmazott módszerek**, amelyeknek tudományosan megalapozottnak kell lenniük,
- a k+f tevékenység **személyi és tárgyi feltételeinek** megléte (kutatóhely), amelyek garantálják az alkalmazott módszerek megfelelő használatát a kitűzött célok elérése érdekében.

Éppen ezért bármely finansziális ösztönző (pályázati forrás, állami megrendelés, adókedvezmény, stb.) bevezetése esetén a tevékenységre kell fókuszálni, s a fent meghatározott szempontok szerint elbírálni az adott **tevékenység** k+f jellegét. Kizárólag a tevékenység alapú megközelítés teremthet egyértelmű környezetet a k+f és innovációs területen.

Akadályok lebontása, ösztönzők rendszere

Ma hazánk kutatás-fejlesztési és innovációs területének **legnagyobb problémája az innovációs lánc szakadozottsága**. Az egyes kutatási projektek jellemzően megállnak a publikációk közzétételénél, szabadalmak benyújtásánál, ugyanakkor a valós gazdasági hasznot hozó **termékfejlesztés, gyártás, piaci bevezetés** már nem, vagy **nem idehaza** történik meg. Az állami ösztönzők rendszere is leginkább az innovációs lánc egyes szakaszainak elszigetelten történő támogatását célozza, s nem követeli meg a hasznosításra, piaci bevezetésre való törekvést. Gazdasági fellendülést, fejlődést a kutatás-fejlesztési, innovációs tevékenység azonban csak akkor hoz, ha annak **végeredménye piacra vihető termékben**, szolgáltatásban, gyártási feladatokban jelentkezik (4. ábra).



4. ábra: A szakadásmentes innovációs lánc

Ismert tény, hogy az innovációs folyamat egyes szakaszai más-más szereplőkhöz köthetők. Míg az alapkutatás jellemzően akadémiai feladat, addig az alkalmazott kutatás általában az egyetemi-, a kísérleti fejlesztés pedig főként az ipari szférával fonódik össze. Ennek megfelelően tehát az állami ösztönzőknek mindhárom terület valamennyi szereplőjét a kívánt célok elérése érdekében kell motiválnia.

Az alkalmazott ösztönzők lehetnek pályázati források, adókedvezmények, valamint az innovatív közbeszerzés keretében megvalósított állami megrendelések.

Az **alapkutatás** esetében legfontosabb állami ösztönző az eddig is működtetett **költségvetési támogatási és pályázati rendszer**, amely elősegíti a kutatók itthon tartását, az akadémiai kutatási infrastruktúra bővítését, kutatóink bekapcsolódását a nemzetközi tudományos vérkeringésbe. Javasolható ugyanakkor, hogy a **pályázati követelmények** megfogalmazásakor kapjanak helyet az alapkutatási eredmények hasznosítására, **alkalmazott kutatásba történő átültetésére** vonatkozó szempontok is. Ez

az eddigieknél egy sokkal szorosabb együttműködést követelne meg az Akadémia, az egyetemek és a termelő szféra között.

Az **alkalmazott kutatás** esetében is rendkívül fontos feladat az egyetemi – ipari szféra közötti kapcsolatok erősítése. Az egyetemeken fellelhető humán erőforrás és infrastrukturális kapacitások kiváló lehetőséget teremtenek a vállalati kutatás-fejlesztési igények kiszolgálására, ugyanakkor az ilyen módon megszerzett tudás az oktatás színvonalának, gyakorlati orientációjának növelését eredményezi. Az ezen a területen újra bevezethető legfontosabb állami ösztönző az **innovációs járulék** lehetne. A korábbi évek tapasztalatai ugyanakkor megkövetelik, hogy világos, egyértelmű szabályok mentén történhessen meg a járulék felhasználása. Ennek értelmében a nonprofit szervezetek helyett, gazdasági formától függetlenül, személyi- és tárgyi feltételek mentén **akkreditált kutatóhelyek**hez, vagy egyes saját megvalósításban történő kutatások esetén a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala által végzett **projekt minősítéshez** kell kötni a járulék felhasználásának lehetőségét.

A **kísérleti fejlesztés** esetében is legfontosabb adóoldali ösztönző az **innovációs járulék** felhasználhatósága, az alkalmazott kutatás esetében leírtak szerint. Fontos kiemelni, hogy míg az alkalmazott kutatás végzői jellemzően az egyetemek lehetnek, addig a kísérleti fejlesztés inkább a kutató-fejlesztő vállalatok terepe. Ennek fényében kap kiemelt szerepet, hogy a járulék felhasználásának lehetőségét az **akkreditált vállalati** (nem nonprofit) **kutatóhelyek** is megkapják.

Mivel a kísérleti fejlesztés eredménye az a termék, szolgáltatás, amely piaci bevezetésre kerülhet, kiemelten fontos feladat ennek a tevékenységnek az ösztönzése. Éppen ezért több szempontból is célszerűnek látszik az új, innovatív termékek, szolgáltatások esetében a piaci bevezetés idejére **ÁFA mentesség** biztosítása. Az állam ezzel segíthetné elő az ilyen termékek gyors piaci bevezetését, elterjedését. Az ÁFA bevételek késleltetett megjelenéséért bőségesen kárpótolja a költségvetést is a megnövekedett gyártási, kereskedelmi feladatok kapcsán bekövetkező **foglalkoztatottság bővülés**, az ezáltal megnövekedett járulék-bevételek, s a másik oldalon megjelenő munkanélküliség csökkenése.

A **k+f tevékenységgel** és az innovációval kapcsolatosan ki kell jelentenünk: ezek **nem nonprofit** tevékenységek! Bármilyen ösztönző kidolgozása esetén a kedvezményezetti oldalt nem annak nonprofit, vagy egyéb jellege, hanem sokkal inkább a k+f tevékenységre való alkalmassága alapján kell elbírálni. Ezt a célt szolgálhatja az előzőekben említett akkreditáció, amely a valóban arra érdemeseket jogsíítja fel k+f tevékenység folytatására.

Akkreditáció, projekt minősítés

Az adókedvezmények terhére történő k+f tevékenységre feljogosító akkreditációt Magyarországon bejegyzett, bármely gazdálkodási formában tevékenykedő kutatás-fejlesztési tevékenységet végző szervezet kérheti. Az akkreditációhoz kapcsolódó követelmények az alábbiak lehetnének:

A kérelmező szervezetén belül:

- legalább 10 fő végezzen k+f tevékenységet (kisegítő személyzettel együtt),
- legalább 1 fő rendelkezzen minimum 3 éves külföldön szerzett nemzetközi kutatói tapasztalattal,
- a k+f tevékenységet végzők legalább 25 %-a rendelkezzen tudományos fokozattal,
- olyan tudományterületeken és témakörökben végezzenek kutatásokat, amelyekben legalább 1 fő kompetenciája igazolható a végzettsége és minimum 5 éves kutató-fejlesztői tapasztalata alapján (a saját személyi állományukból vagy az általuk megbízott kutatói körből)

A kérelmező szervezetnek:

- legyen minimum 1 brüsszeli projektje (lezárt vagy legalább megkezdett),
- legyen az elmúlt időszakra vonatkozó, megvalósult, igazolható munkakapcsolata hazai felsőoktatási intézményekkel,
- legyen képes biztosítani a k+f tevékenység végzéséhez szükséges infrastruktúrát.

Az akkreditációs kérelmeket célszerűen a **Nemzeti Innovációs Hivatal** bírálhatná el, illetve vezethetné ezeknek a szervezeteknek a nyilvántartását. Az akkreditáció meghatározott időre szólna, szándékolt szabálytalanság esetén azonnal visszavonható lehetne.

Az akkreditáció alól **mentesülnének** az akadémiai kutatóintézetek, illetve a doktori iskolát működtető egyetemek. Nem mentesülnének ugyanakkor azok a felsőoktatási intézmények, amelyek nem működtetnek doktori iskolát, esetükben az akkreditáció megszerzése szintén a fentiekben vázolt paraméterek mentén történhetne.

Az **átláthatóság** biztosítása érdekében az akkreditált szervezetek az adókedvezmények terhére végzett k+f tevékenységük során **nem vehetnének igénybe 40%-nál nagyobb alvállalkozói teljesítményt**. Ezzel a szabállyal kikerülhető lenne a valós k+f tevékenységet nem végző, csak üzletszerzésre létrejött szervezetek beépülése a rendszerbe. Ezáltal az egyes kutatások a kutatóhelyeken ellenőrizhetővé válnának (a kutatóhely nem érvelhetne azzal, hogy alvállalkozó végzi a munkát), az akkreditációs feltételek és a kutatómunka ellenőrzése könnyen kivitelezhető lenne. Miután az akkreditáció visszavonható, s az ellenőrzések a fenti szabályok értelmében rendkívül egyszerűek lehetnének, vélhetően minimálisra, ha nem nullára csökkenne a visszaélések száma.

Az innováció folyamatainak optimalizálása

Az akkreditáció rendszere kiválóan alkalmas lenne arra, hogy az **akkreditált szervezetek projektjei** nyomon követhető módon, aktualizált **nyilvántartásban** szerepeljenek, illetve lekérdezhetőek, elérhetőek legyenek. A Nemzeti Innovációs Hivatal több hasonló nyilvántartást vezet évek óta (pl. NE-KIFUT projekt), így megfelelő tapasztalatokkal rendelkezik a tevékenység megvalósításához. Ehhez mindössze egy olyan felületet kellene megteremtteni, amelyen az egyes akkreditált kutatóhelyek bejelenthetik kutatási projektjeik jellemző paramétereit (cél, kutatás kezdete, vége, kutatásban résztvevők neve). A bejelentett projektek a későbbiekben alapjául szolgálhatnak az **ágazati stratégiai döntéseknek**

is, hiszen a vállalati igények mentén megfogalmazott kutatási projektek jó eséllyel jelölik ki a gazdaság által fontosnak vélt fejlesztési irányokat.

A megfelelő projektnyilvántartással egy felületen megoldódhatna a k+f tevékenység **dokumentálása** is, amennyiben tartalmazza a megfelelő adatokat. Az elektronikus építési napló mintájára, egyszerűen generálhatóvá válna a projekt leírását, fontosabb paramétereit tartalmazó **kutatási napló**. Így a tevékenységre vonatkozó adatok elérhetőek és nyilvánosak lehetnek, a megszülető eredmények ugyanakkor a megrendelő döntése szerint kerülhetnek nyilvánosságra, vagy képezhetik titoktartás tárgyát.

A projektek nyilvántartásának másik fontos szerepe a párhuzamosságok felismerése, kiszűrése a rendszeren belül, illetve a hasonló témakörben dolgozó **kutatócsoportok együttműködésének** elősegítése. Szintén a gazdasági racionalitás hívja életre ezeknek a kutatócsoportoknak az együttműködését, hiszen konzorciumba tömörülve, esetleg ugyanazon témát egyetemi és vállalati oldalról is megvilágítva, jóval nagyobb eséllyel születhetnek hasznosítható eredmények.

Ma, Magyarországon kifejezetten súlyos problémát okoz, hogy egyes kutatók, kutatócsoportok elszigetelten, mintegy elefántcsonttoronyban dolgoznak témáikon, majd a további finanszírozás megszerzése reményében publikációkkal igyekeznek bizonyítani tevékenységük sikereit. Az innováció folyamatainak **optimalizálása** éppen azt jelentené, hogy kialakul a **szakadásmentes innovációs lánc**, s a publikáció gyakorlatilag marketing célokat szolgáló tevékenységgé válik: akkor kerül rá sor, amikor felépült az új terméket gyártó üzem, s megkezdődött az új, innovatív termék gyártása (termék alatt jelen esetben a szolgáltatások is értendők). Az ilyen módon előálló javak, gazdasági bővülés adja aztán az alapját a további kutatások finanszírozásának. Amíg ez a helyzet nem tud megvalósulni, nem beszélhetünk tudás alapú gazdaságról, jól működő innovációs tevékenységről.

Kapcsolódó területek reformja

Napjainkban számos kapcsolódó területen zajló stratégiaalkotási folyamatnak lehetünk szemtanúi. Az innovációs stratégia után napjainkban folyik a **felsőoktatási stratégia** vitája, de az új **tudománypolitikai stratégia** is nemrégiben látott napvilágot.

Mindkettőre jellemző, hogy egyáltalán nincs tekintettel a gazdaságfejlesztési elképzelések kiemelt területeire (pl. a gazdaságfejlesztés egyik prioritása az agrárium fejlesztése, de sem a felsőoktatási reform nem szól arról, hogy több agrármérnökre lenne szükség, sem a tudománypolitika nem nevesíti az agrár kutatások fontosságát).

Szintén közös vonás a jelenleg ismert stratégiákban, hogy egyetlen problémaként a pénz hiányát említik meg, azt feltételezve, hogy gyakorlatilag változatlan szerkezet mellett, pusztán több pénz rendszerbe öntésével arányosan több lesz az eredmény, illetve magasabb lesz a minőség. Ha ez igaz volna, akkor a k+f ráfordítások elmúlt éves adatait vizsgálva Magyarország GDP-jének jelentős emelkedést kellene mutatnia. Tudjuk, hogy nem így van.

Mindkét stratégia figyelmen kívül hagyja a jelenlegi, demográfiai adatokból következő racionalitásokat is: a felsőoktatási stratégia nem foglalkozik a folyamatosan csökkenő hallgatói létszámmal, a tudománypolitikai stratégia kutatói létszám bővülést vizionál, miközben a frissen végzett PhD-sok jó esetben a rendszerből kilépőket (nyugdíj, pályaelhagyás, külföldre költözés, stb.) pótolják.

Fontos feladat volna tehát három-négy vezérelv mentén az összes, kapcsolódó terület stratégiáját megalkotni, s a részletes szabályozást megteremteni. A **gazdaságfejlesztésre** vonatkozó **stratégiának** kellene **alapul** szolgálnia a többi stratégia megalkotásához. Amikor már tudjuk, hogy milyen területektől reméljük a gazdaság felemelkedését (sok ilyen elhangzott már: agrárium, gyógyturizmus, informatika, stb.), akkor ezeknek a területeknek a sajátosságaihoz, speciális igényeihez kellene alakítani a felsőoktatási-, a tudománypolitikai-, de akár a közigazgatási reformra vonatkozó stratégiákat is. Természetesen teret kell engedni minden más oktatási, vagy kutatási tevékenységnek is, de az ország jelenlegi helyzetében sürgősen meg kell határozni azokat a prioritásokat, amelyekre a legnagyobb forrásokat áldozzuk. Amíg Magyarország Európa egyik legnagyobb adóterhelésével és legbonyolultabb adórendszerével sújtja a vállalatokat annak érdekében, hogy 3% alatt tartsa a hiányt, legalábbis luxusnak tűnik minden oktatási és kutatási tevékenységet azonos súllyal támogatni.

Dr. Reith János
és
Dr. Kovács Zoltán

Dunaharaszti, 2013. szeptember 27.